

Mødereferat

Møde: NordBER's efterårsmøde 2009 i Oslo

Mødedag 1 den 7. oktober 2009 kl. 12:00 - 17:00 i NVE hovedkontor, Drammensveien 211, Skøyen, Oslo

Mødedag 2 den 8. oktober 2009 kl. 9:00 -16:00 i Statnetts hovedkontor, Husebybakken 28 B, Oslo.

Deltager:	Uffe Strandkjær	Energistyrelsen	Danmark
	Heidi Koch	Energinet.dk	Danmark
	Timo Ristikankare	Fingrid	Finland
	Matti Jauhianen	NESA	Finland
	Risto Leukkonen	NESA	Finland
	Lárus Ólafsson	Orkustofnun	Island (deltog den 8.10.)
	Lúðvík B. Ögmundsson	Landsnet	Island
	Helge Ulsberg	NVE	Norge
	Arthur Gjengstø	NVE	Norge
	Truls Sønsteby	NVE	Norge
	Leif Vikane	Statnett	Norge
	Ole-Edvard Pedersen	Statnett	Norge
	Peter Helsing	Svenska Kraftnät	Sverige
	Eva Liljegren	Energimyndigheten	Sverige
Delvis delt:	Marit Lundteigen Fossdal	NVE	Norge
	Terje Erfjord	Statnett	Norge
	Eugenio Gutiérrez Tenreiro	IPSC	Italien

Referent: Ludvik B. Ögmundsson/ Heidi Koch

[Se deltagerlisten her med e-post adresse, telefonnummer o.s.v.](#)

[Se dagsordenen her.](#)

Punkt 1: Indledning m.m.

Punkt 1.1: Indledning ved værtslandet om program og praktiske forhold

Formand til NordBER Ludvik B. Ögmundsson bød deltagerne velkomne.

Helge gennemgik praktiske forhold bl.a. transport og spisning.

Marit Lundteigen Fossdal bød velkommen og fortalte om NVE's elforsyningsafdelingens arbejde, herunder bl.a. at Norge har formandskabet i NordREG, i 2009, og gennemgik NordREG's arbejde.

Peter: Hvordan finansierer NordREG sit arbejde? Han fik et tilfredsstillende svar av Marit.

Punkt 1.2 Godkendelse af forslag til dagsorden (agenda)

Ludvik anmodede om kommentarer til dagsorden.

Arthur ønskede mere tid til NordAM præsentationen og diskussion heraf, fordi dette fremover er nævnt som en central del af TSO'ernes samarbejde om konkrete beredskabstiltag.

Ingen andre bemærkninger kom frem vedrørende dagsordenen, og den blev godkendt.

Punkt 1.3. Godkendelse af referat fra mødet i Fredericia 2009

Peter bemærkede, at Sture Larson ikke deltog i mødet i Fredericia.

Godkendt med denne bemærkning.

Punkt 2 Principielle NordBER-forhold

Punkt 2.1 NordBERs forslag til ny hensigtserklæring (Letter of Intent)

Hensigtserklæringens underskrift

Det aftales, at hensigtserklæringen vil blive gennemskrevet for at sikre sproglig konsistens og derefter oversat til engelsk. Oversættelsen udsendes til kommentar blandt medlemmerne, inden underskriftsprocessen igangsættes. Helge og Uffe står for gennemskrivning og oversættelse og modtager gerne bidrag hertil. Uffe sørger for kontakt til og orientering af Embedsmandskomiteén for Nordisk Ministerråd med henblik på orientering af Nordisk Ministerråd på møde i slutningen af oktober 2009.

Senest den 10. december udsendes en kommenteret oversættelse til underskrift. NordBER-medlemmerne sørger selv for videresendelse inden for egen organisation. Hvert medlem bedes sikre, at underskrift gennemføres inden 3 uger fra modtagelse i organisationen.

Det aftales, at den engelske version underskrives med den danske version som bilag. Den enkelte organisation beslutter, hvem i organisationen der underskriver hensigtserklæringen, men NordBER's opfordring er, at underskrift sker på koncernledelses-niveau.

Efter diskussion af roller og opgaver var der enighed om følgende:

Opgave: Drive processen fremad, udarbejde arbejdsplaner, opfølgning

Ansvar: TSO'erne + Myndighederne

Opgave: Udarbejde risiko- og sårbarhedsanalyser, beredskabsplaner mv.

Ansvar: TSO'erne

Opgave: Yde bistand og rådgivning, opstille forventninger og krav, herunder løsningsniveau osv., når der er behov for det

Ansvar: Myndighederne

Opgave: Anmode om rådgivning osv. (når det er nødvendigt for processen)

Ansvar: TSO'erne

Der blev nedsat en gruppe bestående af Helge, Ole-Edvard, Timo, Peter og Heidi, som skal forberede mødet i København den 19. januar 2010.

Punkt 3. EU-forhold

Punkt 3.1 Manmade-projektet: EU-wide vulnerability analysis for the Electricity-Gas transmission system

Eugenio Gutiérrez Tenreiro, der arbejder for EU Kommissionen, Joint Research Centre, Institute for the Protection and Security of the Citizen (IPSC), gav en præsentation af Manmade-projektet.

[Se Eugenio's præsentation her](#)

EU-wide vulnerability: I forbindelse med præsentationen drøftedes bl.a. emnerne troværdighed, genindkoblingstid m.m. Der var en opfattelse af, at Europa ligger bagefter i henhold til USA. Uffe spurgte, om "recovery time or repair time" for de enkelte anlæg indgår i analyserne. Arthur spurgte om projektet har, eller evt. vil, analysere sårbarhed i forhold til fremtidige klimaændringer. Dette synes i dag ikke at have nogen tydelig plads i arbejdet.

Punkt 4. Konkrete NordBER-forhold

Punkt 4.1 Orientering om resultatet af temamødet i København om klassificering af anlæg i elsektoren.

Uffe orienterede kort om temamødet, hvor der var deltagelse fra Norge, Sverige og Danmark. Der blev ikke udvekslet oplysninger om konkrete klassificeringer, men alene talt om de anvendte principper. Landene anvender noget forskellige metoder til at klassificere, hvilket giver mulighed for at lære af hinanden. Erfaringer fra temamødet ville således indgå i det videre arbejde i Danmark herom. Der var hos deltagerne i temamødet et generelt ønske om at fortsætte samarbejdet gennem informations- og erfaringsudveksling om klassificering og sikring af anlæg. Samtidig var det opfattelsen, at brug af temamøder er en hensigtsmæssig og fleksibel form for et sådant samarbejde.

Der var således planer om et yderligere temamøde om sikring af anlæg med besøg på anlæg i Sydsverige og i Københavns-området.

I Finland foretages ingen klassificering fra myndighedens side, men Fingrid har klassificeret egne anlæg. Denne klassificering er ikke offentlig tilgængelig.

I Island er man i gang med klassificering. Begge lande gav udtryk for interesse i at deltage i erfaringsudvekslingen fremover.

Leif understregede vigtigheden af at dele erfaring og oplysninger på klassificeringsområdet.

Truls efterspurgte standarder inden for sikring af anlæg og samt viden om hvordan de enkelte lande håndterer opgaven.

Der var forslag om at holde et temamøde om sikring af anlæg, med besøg på et eller flere anlæg. Svenska Kraftnät og Energinet.dk vil tage initiativ til et temamøde med besøg på anlæg i Danmark og Sydsverige.

Punkt 4.2 Forslag til mødeplan for de næste møder

Der var enighed om, at det må forventes, at der kommer flere – og længerevarende – møder, når den nye hensigtserklæring træder i kraft.

Der var diskussion om mødernes placering og medfølgende omkostninger samt om den tid, der er nødvendig til rejser. Mødestederne bør så vidt muligt vælges ud fra hensynet til at komme hurtigt til/fra mødet.

Møde 19. januar 2010 i København: Mødet vil blive afholdt på Hotel Hilton ved Københavns lufthavn, Kastrup, kl. 10.00 – 17.00.

Forårsmøde 5.- 6. maj 2010 i Finland: Selve mødet vil blive afholdt i Helsinki, fra den 5.5. kl.12 til den 6.5. kl. 16.

I forbindelse med mødet vil der blive arrangeret en ekskursion til Jyväskylä, hvor et nyt kraftvarmeværk er ved at blive bygget. Det er muligt at flyve direkte til Tampere/Tammersfors, der ligger ca. 150 km fra Jyväskylä.

Efterårsmøde 14. – 15. oktober 2010 i Island: Selve mødet vil blive afholdt i Reykjavik, den 14.10. kl. 8.30 – 17.00 og den 15.10. kl. 8.00 – 12.00. Der vil blive arrangeret en ekskursion efter mødet for dem, der har mulighed for at deltage.

Punkt 4.3 NordAM - status

Terje Erfjord fra Statnett fremlagde sin præsentation om NordAM-arbejdet. NordAM er en uformel gruppe under ENTSO-E.

Se Terjes præsentation her: Dette mangler og kommer senere

Terje fortalte, at udviklingen kom fra Itoms og at alle, bortset fra Svenska Kraftnät, havde deltaget i det første møde. Nordic Asset Management Forum (NordAM) blev dannet i marts 2009 på et møde mellem direktørerne for de 5 nordiske TSO'er. En af disse blev tildelt NordBER Emergency repair.

NVE understregede, at det er vigtigt, at NordBER holder tæt forbindelse med denne gruppe og der sker en orientering og koordinering på tværs af organisationerne pga. sammenfaldet mellem NordBER's og NordAM's interessesfærer.

Arthur spurgte, hvordan Erfjord forventer, at forholdet mellem NordAM og NordBER vil være. Vil NordAM eksempelvis tage initiativ til at lave risikoanalyser?

Ole oplyste, at Statnett går i gang med et omfattende arbejde med udarbejdelse af bedre ROS analyser.

Peter spurgte til NordAM-arbejdets tilknytning til driften, herunder vedligehold og geninvestering. Det har ikke med udvikling af nettet at gøre. Leif oplyste, at dette drejer sig om beredskab.

Orientering om TSO-samarbejdet (organisering, intentionsaftale m.m.)

Leif Vikane fremlagde det Letter of Intent, der er indgået mellem de systemansvarlige, og uddybede formålet med dette. Der vil blive udarbejdet en engelsk udgave af Letter of Intent. Intentionsaftalen om reparations samarbejde er ved at blive sendt rundt mellem TSO'erne til underskrift. Evt. ændringer som følge af en revision af NordBER's Letter of Intent vil blive indarbejdet efterfølgende.

Leif viste et billede med nævnets organigram og gennemgik det nye udvalgs opgaver og forskellige interne emner, som indtil nu har ligget under NordBer. NordAM mødet blev afholdt den 5. marts 2009. Alle 5 TSO deltog i dette forum. [Se Leifs præsentation her](#)

Det årlige møde i gruppen vedrørende Bistand ved større reparationsbehov bliver afholdt 13.-14. maj 2010. På mødet gennemgås den eksisterende beredskabsplan. Desuden vil gruppen forholde sig til NordAM og den nye intentionsaftale.

Det vil være muligt at opstille et resultats mål for gruppen, så snart ressourcer og opgaver er faldet på plads.

Arthur påpegede, at det var vigtigt, at gruppen også gjorde sig mere strategiske overvejelser, som vil kunne videregives til NordBER, myndigheder og lignende.

Peter Helsing påpegede, at arbejdsgruppens arbejde er på stamnets niveau, og problemstillinger på regionale og lokale net ikke berøres.

Leif fortalte, at der er lavet en arbejdsplan for NordAM, der bl.a. indeholder en fælles nordisk øvelse, som skal afholdes senest den 15. marts 2010.

Mødet blev taget til efterretning.

Punkt 4.4 Forum om IT-sikkerhed og el-tele-samarbejde - status

Peter præsenterede resultaterne af de seneste møder i de to arbejdsgrupper. Det er gruppernes anbefaling, at de ikke slås sammen, da de deltagere, der kun er med i den ene gruppe, ikke nødvendigvis vil være relevante i den anden gruppe.

Gruppernes mening er, at der burde være færre præsentationer, men flere opgaver til at arbejde med.

Grupperne blev bedt om at udarbejde en ny formel opgavebeskrivelse, som afspejler ophængen i NordBER-regi.

[Se Peters præsentation her](#)

Punkt 4.5 Er det behov for andre arbejdsgrupper?

Der vil blive nedsat nye arbejdsgrupper i forbindelse med implementeringen af den nye hensigtserklæring. Derudover fremkom der ikke forslag om nye arbejdsgrupper. Arthur mente, at det er vigtigt at alle arbejdsgrupperne årligt afleverer en skriftlig rapport om gennemførte og planlagte aktiviteter.

Punkt 5. Nationale emner/forhold/diskussioner

Punkt 5.1 Danmark

Uffe orienterede om beredskabsarbejdet i forbindelse med COP15 og om den demonstration, som den 26. september 2009 havde været rettet mod Amagerværket.

Heidi orienterede om håndteringen af vaccination mod influenza A (H1N1) i Danmark. Der er indkøbt vaccine til ca. 25 % af befolkningen, hvorfor der er foretaget en prioritering af vaccination af specifikke befolkningsgrupper (kronisk syge, sundhedsfagligt personale og personer i samfundskritiske funktioner).

[Se Uffes præsentationer her.](#) [Se Heidis præsentationer her](#)

Punkt 5.2 Finland

Der findes tre kandidater som vil bygge kernekraftværk på 1.500 MW hvert. Tyskland køber 50 milliarder kubikmeter gas pr. år fra Rusland.

[Se Ristos præsentation her](#)

Punkt 5.3 Sverige

Peter orienterede om håndtering af influenza A-vaccination samt anvendelse af RAKEL, inklusiv en forøget redundans i kommunikation. Svenska Kraftnät anskaffer egen kommunikation og deltager i Tetra. [Se Peters præsentation her](#)

Svenska Kraftnät vil gennemgå bedømmelser af el-firmaernes afleveringssikkerhed, planlagt i første kvartal af 2010.

Eva orienterede om den øvelse, der afholdes den 24.-25. november i Sverige. Svenska Kraftnät vil også deltage i øvelsen, og vil kontakte relevante parter i nabolandene.

Helge spurgte, om 'Styr el'-projektets implementering var gået godt på regionalt niveau. Eva bekræftede dette.

[Se Evas præsentation her:](#)

5.4 Island

Larus orienterede om 2 private projekter, der er igangsat i Island med henblik på begrænsning af CO₂-udslip.

[Se Larus' præsentation her](#)

5.5 Norge

[Se Ole-Edwards præsentation her](#)

Helge fortalte om et projekt om reparationsberedskab og indsamling af oversigter over reservedele, som NVE vil igangsætte.

5.6 Øvelse Kvikkleire 2010

Arthur gennemgik Kvikkleire øvelsen, der afholdes i 2010.
NVE vil udsende e-mails med indbydelser og information vedr. øvelsen.

6. Slutning af NordBER mødet

Ludvik afsluttede mødet kl. 15:30 og ønskede alle deltagere en godt hjemrejse.
Efter mødet gav Ole-Edvard en meget interessant rundvisning i Statnetts driftscentral.